

2008:14

Brönnestad kyrka

– Brandskydd och elinstallationer
Antikvarisk kontrollrapport, 2007 - 2008

Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2008:14

Brönnestad kyrka

– Brandskydd och elinstallationer

Antikvarisk kontrollrapport, 2007 - 2008

Brönnestad socken, nr 1031

Hässleholms kommun

Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2008 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:14
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Vattenrör och kopplingar i klocktornet.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Brönnestad kyrka – Brandskydd och elinstallationer

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Utförda åtgärder	5
Klockstapeln	5
Elinstallation	5
Övrigt	6
Avvikelser från arbetshandlingarna	7
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	7
Iakttagelser under restaureringen	7
Övriga handlingar med relevans för ärendet	10

Hälslebolms kommun, Brännestad markerat

Del av Brännestad socken, kyrkan markerad

Sammanfattning

Kyrkans bänkradiatorer har bytts ut och ny kabeldragning har utförts längs med golvet. I den medeltida klockstapeln har ett nytt el-skåp och ett dimsprinklerssystem inmonterats, vilket innefattar vattenbehållare, vattenledningar och både in- och utvändiga dimsprinklers. Befintligt larm i kyrkan har setts över.

Administrativa uppgifter

Objekt	Brönnestad kyrka och klockstapel
Socken	Brönnestad
Kommun	Hässleholm
Länsstyrelsens beslut	2005-10-05 (dnr 433-35777-05)
Byggherre/beställare	Brönnestad församling
Konsult	Beat Senn, Senn Arkitekter AB, Åhus
Underkonsult	Sven Levin, Sven Levin EL AB, Kivik
Entreprenörer	Petrus Entreprenad AB Levins Elektriska AB, Hässleholm Marioff Skandinavien AB, Saltsjö-Boo Lena System AM, Malmö
Antikvarisk kontrollant	Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	September 2007 – februari 2008
Slutbesiktning	2008-02-28

Utförda åtgärder

Klockstapeln

För att brandskydda den medeltida klockstapeln, uppförd omkring 1492, har ett dimsprinklerssystem inmonterats. Syftet är att vid brand snabbt kunna väta ner klockstapeln både in- och utvändigt. Systemet består av 12 st vattentankar om 50 liter samt 4 st kvävgastankar om 50 liter. Från tankarna, vilka står på hårdgjord, nivellerad yta i stapelns nordvästra hörn, utgår rostfria rör (12 – 16 mm) till strategiskt valda platser inom byggnaden. Vid en brand fördelas 600 liter vatten under en period av 10 minuter genom 4 st invändiga och 16 st utvändiga spraydyssor, vilka fördelar vattnet till en dimma. Detektion sker via en värmekänslig kabel som kopplats till en batteridriven utlösningsspanel.

Rördragning har skett helt utan ingrepp i timmerstommen. Fästning av rör är gjord med fästbleck och skruv. Alla på klockstapeln utvändiga komponenter (dyssor) har avfärgats i röd kulör.

Elinstallation

Inne i kyrkan har samtliga bänkradiatorer ersatts mot nya. Bänkarna har på undersidan värmeskyddats med mineritskivor. Därtill har samtlig el-försörjning till radiatorerna lagts i nybyggda och reversibla träkanaler (fur) längs golvsöcklarna. Kanalerna målades i gulbrun kulör likt bänkinredningarna. För att tydliggöra den

mittre, dominerande ljuskronan har två spotlights ställts på golvet på var sida mot den västra valvbågen som binder samman de bägge korsarmarna.

Klockstapeln har fått den sedan tidigare befintliga och enkla el-centralen (från mitten av 1990-talet) utbytt för att motsvara behovet för brandsläckningsutrustningen.

Släckutrustningen i klockstapeln.

Sprinklerdysa under taksfoten.

Uppbyggnad av kabelkanaler.

Kabelkanal, mot trägolvet.

Före (bakom skriftstolen).

Efter.

Övrigt

Spruckna bänksitsar, ca 15 st, har limmats samman, kabeldragningen till kyrkans larm har setts över och el-centralen i södra korsarmens källare har kompletterats. En inspektionslucka har tagits upp i trägolvet (från 1935) på orgelläktaren samt i anslutning till golvet bakom orgelverket.

Nyupptagen lucka bakom orgelverket.

Luckans insida.

Nyupptagen lucka på orgelläktaren.

Iboplömmning av sprucken bänksits.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är utfört helt enligt Länsstyrelsens intentioner. Samråd med antikvarisk kontrollant har skett under hela processen.

Iakttagelser under restaureringen

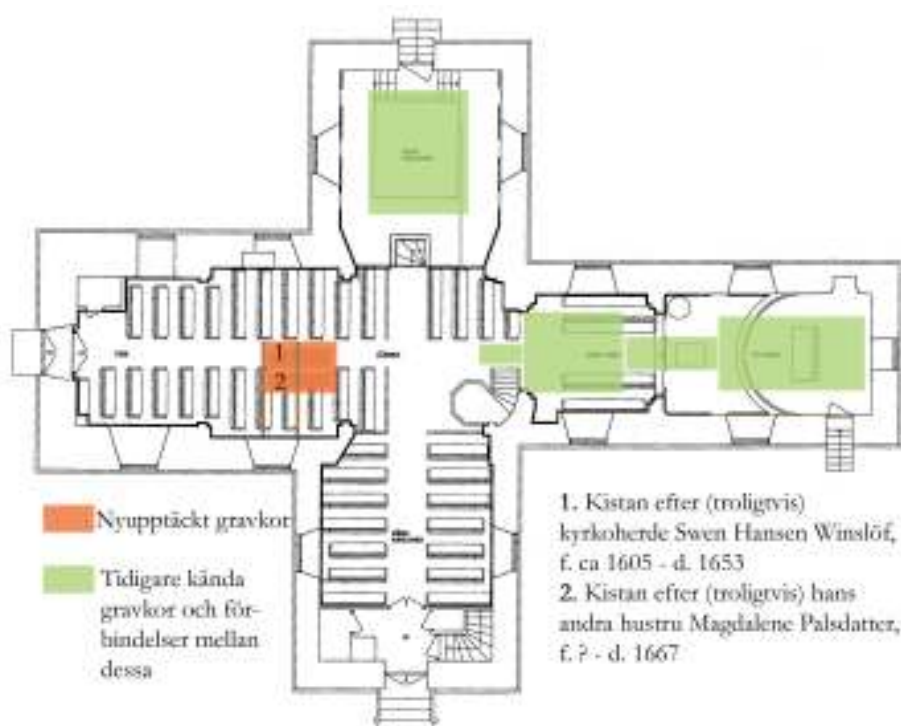
I samband med kabeldragningen mot långhusets södra långsida noterades att trägolvet sviktade avsevärt vid ett parti. Efter att bänkarna monterats bort kunde golvet undersökas och skadan lokaliseras till två murkna golvbjälkar (som sedan skarvades). För att utröna vidden av skadat timmer fick ett antal spontade golvbrädor försiktigt plockas upp. När så skett kunde en mur av natursten och kalkbruk plötsligt iakttas under golvet, ca 1,40 m in från södra väggen. Då muren skulle dokumenteras, och efter att ytterligare en golvbräda tagits bort, stod det klart att konstruktionen tillhörde ett tidigare okänt gravkor (190 x 230 cm i inre mått samt slevstruken puts). En kista samt ett antal i rad hopspikade brädor norr om kistan var fullt synliga. Brädorna visade sig tillhöra en sentida tillverkad (1700 – 1800-talet?) enklare brädkista. Detta kunde konstateras genom att locket försiktigt lyftes. (Den gravlagde befann sig troligtvis inte in situ.) Den södra kistan visade sig efter närmare undersökning, och mycket försiktig dammsugning av ytan,

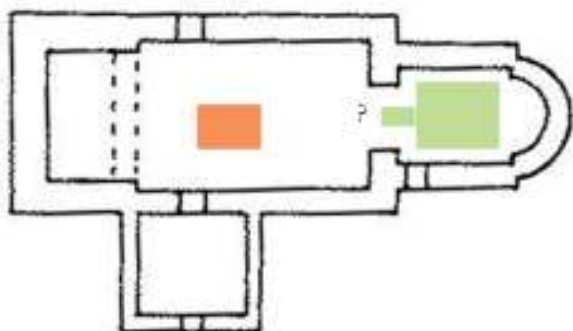
vara dekorerad med en IHS-plåt (starkt rostskadad) samt en bit därunder påspikade plåtbokstäver med årtalet 1667. Ovanför årtalet fanns A:et i ”anno” kvar, samt spiken efter de övriga bokstäverna. På kistans nedre hörn fanns eventuellt fragment efter ytterligare mindre plåtar. Saken kunde inte vidare utrönas eftersom ytterligare golvbrädor i så fall hade måst tas upp – något som inte kunde motiveras av antikvarisk kontrollant. Den södra kistan befanns vid huvudändan (mot väster) vara svårt skadad. Vid dokumentationen kunde det, pga omfattande nedrasat putsmaterial och grus, inte avgöras om de bägge gravplatserna var placerade på marken eller ställda ovanpå ytterligare gravar.

Genom initierade och engagerade församlingsrepresentanter genomfördes omgående ett försök att identifiera personerna i de bägge gravarna. Då brädlocket försiktigt lyftes kunde det konstateras att den gravlagde var klädd i svart kaftan, varför antagande gjordes att det handlade om en man och att denne vid någon tidpunkt varit kyrkoherde i församlingen. Granngravens årtal, 1667, jämfördes med i församlingen döda kvinnor, av vilka det för angivet årtal endast fanns fem stycken upptagna i dödboken. Den ene av dessa var kyrkoherde Swen Hansen Winslöfs (d. 1653) andra hustru Magdalene Pålsdatter. På sannolika grunder torde de bägge gravarna tillhöra dessa individer.

Då kyrkoherde Winslöf varit gift två gånger, samt hade två barn i första äktenskapet, varav en son nådde vuxen ålder, kan eventuellt teorin framläggas – om ytterligare två kistor i framtiden visar sig finnas under de nu funna – att de undre kistorna tillhör första hustrun och det ena barnet.

Eventuellt finns ytterligare ett hålrum omedelbart öster om det aktuella gravkoret. Saken kunde inte närmare utredas men bör tas i beaktande vid framtida renoveringsinsatser.

Det nyupptäckta gravkoret infällt i kyrkan, så som den planmässigt tedde sig under 1500-talet t o m ca 1690.

Gravkorets sydvästra hörn.

IHS-plåten på södra kistan.

Årtalet 1667 på den södra kistan. Notera resterna efter eventuella hörnplåtar.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2005-09-05 Länsstyrelsens Remiss gällande invändiga förändringar av Brönnestad kyrka
- 2005-09-08 Regionmuseets remissvar angående sökta åtgärder
- 2005-10-05 Länsstyrelsens tillståndsbeslut ang brandsläckningsutrustning
- 2005-10-05 Länsstyrelsens tillståndsbeslut ang byte av elinstallation
- 2007-08-15 Ritning, byte av bänkvärmesystem, planer, Senn Arkitekter AB
- 2007-08-15 Ritning, byte av bänkvärmesystem, detaljer, Senn Arkitekter AB
- 2007-08-15 Ritning, släckutrustning, fasader, Senn Arkitekter AB
- 2007-08-15 Ritning, släckutrustning, planer/sektioner, Senn Arkitekter AB
- 2007-08-15 Förfrågningsunderlag, handling, släckutrustning, Senn Arkitekter AB
- 2007-08-15 Beskrivning, elanläggning, Sven Levin EL AB
- 2007-08-21 Offert från Marioff
- 2007-10-02 Reviderad bygghandling Brönnestad kyrka, Senn Arkitekter AB
- 2007-10-03 Länsstyrelsens andra remiss i ärendet, dimsprinklersystem
- 2007-10-03 Länsstyrelsens andra remiss i ärendet, elsystem och bänkvärmare
- 2007-10-24 Regionmuseets andra remissvar i ärendet
- 2007-10-25 Byggmötesprotokoll nr 1 (se handlingarna för Norra Mellby kyrka, dnr K12.30-343-05)
- 2007-11-11 PM1 för elanläggning, Sven Levin EL AB
- 2007-12-13 Byggmötesprotokoll nr 3 (se handlingarna för Norra Mellby kyrka, dnr K12.30-343-05)
- 2008-01-11 Byggmötesprotokoll nr 4 (se handlingarna för Norra Mellby kyrka, dnr K12.30-343-05)
- 2008-01-25 Byggmötesprotokoll nr 5 (se handlingarna för Norra Mellby kyrka, dnr K12.30-343-05)
- 2008-02-08 Byggmötesprotokoll nr 6 (se handlingarna för Norra Mellby kyrka, dnr K12.30-343-05)
- 2008-01-30 Kallelse till slutbesiktning (Byggledaren AB)
- 2008-03-20 Regionmuseets intyg ang utfört arbete

Kristianstad 2008-04-02

Jimmy Jublin Alfberg

Regionmuseets rapportserie 2008

Kulturmiljö

1. Vä söder om S:ta Gertrud, Vä sn, FU, Jan Kockum, 2007
2. Kv Södra kasern 2 i Kristianstad, Kristianstad, FU, Jan Kockum 2007 – 2008
3. Gör en kyrka någon skillnad? DK, Åsa Alftberg & Lotta Eriksson, 2007
4. Kärnkraftens fysiska miljöer, Förstudie, Henrik Borg, 2008
5. Eslövs medborgarhus, Eslöv, AK, Helena Nilsson och Anna Rabow, 2005
6. Barsebäcks kyrka - installation av nytt värmesystem, Barsebäcks sn, AK, Kristina Nilén, 2007
7. Fjälkestads kyrka - invändig renovering, Fjälkestads sn, AK, Emelie Petersson & Helena Nilsson 2006
8. Krapperups alléer, Brunnby sn, KA, Patrik Olsson, 2008
9. Västra Nöbbelövs kyrka - utvändig renovering etapp 1, V. Nöbbelövs sn, AK, Helena Nilsson och Emelie Petersson, 2006
10. Folkestorps bränneri, Vårdplan, 2007-2008, Henrik Borg & Bengt Spade
11. Glimmingehus - kulturhistorisk värdebeskrivning, Vallby sn, KA, Kristina Nilén, 2008
12. Vikingatida silver från Kiaby, Kiaby sn, Bertil Helgesson, 2008
13. Norra Mellby kyrka, Norra Mellby sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
14. Brönnestad kyrka, Brönnestad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

